

Naiskutsekool Vinnis

Materjal pärineb Esther von Breveni artiklist, mis ilmus Saksamaal 1985.aasta Balti-Eesti aastaraamatus. Jutt on 1775.aastal Vinnis asutatud aadlipreilide koolist (Stift „Finn“) aastatel 1922-1939 Materjali tõlkis Mõdriku tehnikumi (siis Vinni NST) õpetaja Saara Golomb.

Naiskutsekool Vinnis, nagu teda nüüd uuesti avamise puhul hakati nimetama, alustas tööd 1922. aasta oktoobris ning töötas kuni 1939. aasta oktoobrini (ümberrasustamiseni Saksamaale). Kool avati pärast seda, kui koolimaja - Vinni mõisa peahoone - I maailmasõja rahunul ajal 1915.a maha põles (hoone hakkas põlema kõigist neljast nurgast korraga) ja nüüd osaliselt remonditud sai.

Erinevalt varem kehtinud kooli määrustele oli uus kool avatud kõigile balti-saksa neidudele ilma seisusevaheta. Vastu võeti 30-40 õpilast.

Vastavalt vanadele määrustele oli direktriss majapidamise ja äriasjade juhataja, talle olid abiks kaks kogenud hooldajat. Hooldajaks olid 1922-1939. aastatel Georg von Dehn, parun Georg Stackelberg, parun Hans Wrangell ja parun Hohn Girard de Soucanton.

Erinevalt teistest rüütlimõisatest, mis Eesti riigi poolt hüvitusega ära võeti, jäid Vinni mõisa varad endistele omanikele, neid võis oma äranägemise järgi kasutada ning nad moodustasid naiskutsekooli majandusliku baasi.

Majandusjuhatajateks (majandi juhatajad) olid algul Richard von Harpe, hiljem (kuni 1939.a. oktoobrini) Otto von Wetter-Rosenthal.

Direktrissid vaheldusid järgnevalt: Constance Edle von Rennenkampff - kuni 1934.a, Marie-Louise von Lilienfeld - 1935-1937.a, viimaseks direktrissiks oli paruness Amy von Kruedener - alates 1938. aastast.

Naiskutsekooli juhatajaks tema asutamisest saadik oli Elisabeth Tiling, kes koos direktrissiga hoidis üleval kooli vaimu, sõlmis sidemeid Reifensteineri ühinguga, kuhu kool kuulus jne.

Õppeprogramm oli üheaastane, õppeained sisaldasid kõike, mida oli tarvis põllumajanduslikuks ja koduseks majapidamiseks.

1938. aastal ehitati hoone ümber ja ühte tiiba paigutati Fellini (Viljandi) daamide kool.

(Ajakirjandusest on selle kohta lugeda „Esmaspäev: piltidega nädalaleht“, nr. 50, 11 detsember 1937 „Ühe aadlipesa varemeil“ - Liivimaa rüütelnonna vanapiigade kodu kolib Viljandist Vinni mõisa. 140-aastane „Fräulein-Stift“ astub uude ajajärku.)

Ülejäänud uutes ruumides alustas tegevust uus kool – tütarlaste kutsekeskkool koos internaadiga, mis oli üheaastase naiskutsekooliga tihedalt seotud.

Uue kooli - tütarlaste keskkooli - pidulik avamine toimus 20. augustil 1938. aastal ning sellest kirjutas ajaleht "Revalschen Zeitung" 29. augustil järgmist: "Suur piduehtes saal oli tulvil täis – kultuuripresident, direktorid ja direktrissid, hooldajad õppejõud, koolidaamid, 17 neidu majapidamise erialalt, au- ja muud külalised, lapsevanemad ning lõpuks peategelased - 21 naiskutsekooli (keskkooli) õpilast, kelle jaoks nüüd täielikult uus elu algab. Pastor Holst pöördus koosviibijate poole kõnega....

Kooli direktor parun I. Girard de Soucanton andis ülevaate 163-aastase kooli ajaloo, tänas kultuuripresidenti ja kultuurivalitsust asjaliku abi eest ning lõpetas oma kõne soojade tänusõnadega riigi presidendi aadressil. Kultuuripresident W. Wrangell andis uuele koolile üle õnnesoovid kultuurivalitsuselt ja eesti saksluselt. Uue kooli direktor von Berg oskas selgete sõnadega uue kooli olemuse ära tuua... Kolmele erinevale põlvkonnale andis nüüd see mälja ulualust: väikesed uustulnukad, juba täiskasvanud neid ja vanad koolidaamid".

Mälestusi tütarlaste elust Vinnis on ilmekalt ja tõetruult kirjeldanud üks Vinni endisi õpilasi pr. Ilse Winter (tõlkinud Saara Golomb):

„Näen enda ees pikka valget hoonet puhtusest läikivate akendega, rõduga saali akende ees. Olin kord sinna kuulunud, sõprade seltsis nii elavalt, tugevalt, kohusetruult, veel tänagi avaldab see mõju. Vinnis oli elutõdede tundmaõppimine. Siin pidime hakkama mõistma, et kui sa raskustest jagu saad, siis su asjad edenevad ka elus. Sa kasvad ainult siis, kui sa elutõdesid tunnetades sihile jõuad. Me tulime siia ja olime valmis kõike omandama, me ei lasknud kõrvust mööda ühtki sõna, mida ter- vituspeol saalis lausuti. Me mõistsime, et meist peavad saama eesti tulevase põlvkonna emad, balti traditsioonide kandjad ja sajanditevanuse pärusmõisa uued elanikud.

... Hilissügisel (1938), kui kuldsed kased vaheldumisi tumedate kuuskedega Wesenbergist (Rakverest) kuni Vilguni maantee ääres seisid, kui tuul puhus koristatud põldude kohal ning kõrgel taevas kured lõunamaale lendasid, algas meil Vinnis uus ajajärk.

Eestimaalt ja Lätist tulid uued õpilased. Olime arad ja võõrad nendes kõrgetes ruumides. Meist sai grupp A. Aga peagi omandasime „maja vaimu“, selle eest hoolitses oma kindla tööütmiga vanem grupp B. Ja kui novembris esimene lumi tuli savistele teeradadele, porile hoovis ja lehestikule pargis ning tammikus viimased pruunid lehed langesid, olime juba kohanenud. Tekkis sõprus. Kui palju sai naerda ja laulda.

...Ball. Kuidas me seda ette valmistasime! Pooniti parketti, puhastati hõbeasju, pesti kardinaid, köö- gis valmisid hõrgutised. Tulid üliõpilased frakkides, valgetes kinnastes ja ballikübarates. Meie sei- sime täis ootusärevust ballikleitides, mängis tantsumuusika, kirjeldamatu pidulikkus. 24 tunni pä- rast sõitsid üliõpilased jälle ära oma saanides, lehvitasid hüvastijätuks...

...Oli Kristuse tulemise püha (advent). Kүүnlad, suur kuusk, adventirist ja kohvilaud saalis. Kõik selle valmistasid meile üllatusena õpetajad ja osa õpilasi. Millist rõõmu see meile valmistas.

...Päevad pikenesid, metsade kohal laius lilla kuma, märkamatu saabus õitsev kevad. „Parunesside teel“ ja „Kitsekoplis“ õitsesid tuhanded lilled, võimsad lehised koolimaja ees, mis vahisõduritena seisnud siin mitu inimpõlve, muutuvad iga päevaga rohelisemaks. Lõpuks ärkab ka tammik, pisike- sed õrnrohelist tammehed muutuvad Vinnis veedetud aja sümboliks.

...Suvi. Me armastame oma valgeid öid ja leegitsevaid jaanitulesid. Ekskursioone Ontikale, pankran- nikule, sinna, kus meri ja taevas kokku sulavad.

...14.augustil tähistati direktressi Constance von Rennenkamfi sünnipäeva...Märkide väljajagamise saalis. Me saime lahkuvalt A grupilt ja andsime edasi uuele grupile hõbedased Vinni märgid (pros- sid). Märke pidi kandma nagu üliõpilased kandsid korporatsioonivärve, kõrge balti kultuuri tähisena.

...Viimased nädalad. Eksamid ja eksamid. Kõikjal õpitakse, süda peksab enne viimaseid „keedu ja töö- päevi“.

... Kui eksamid läbi, jookseme üle põldude, kus kuuleme kombaini surinat ja sahistab tuul, rivistuvad kured äralennu eel. Lahkumismeeleolu...

...On möödunud ainult aasta. Istume direktressi salongis. Astume ellu teadmistega, mis Vinni on meile andnud ning nõudmistega, mida Vinni on meile esitanud.”

Sellest on möödunud aastakümneid.

„Miks tähendas Vinni tookord, kui meie seal olime, meile nii palju ning tähendab ka veel täna kui me tagantjärele Vinnit meenutame?“ küsib Brigitte von Samson-Himmelstjern, Vinni kasvandik ja aas- taid seal töötanud õpetaja.

Tema nõuandeid balti koduperenaistele on kirja pandud kokaraamatus. Kas Vinni oli ainult meie sõp- russidemete koht, kas ta ei olnud samaaegselt piirikiviks ja teenäitajaks kahe ajastu vahel?

18. sajandi vana koolina ja ainukese eesti rüütlimõisana oli Vinni möödunud aja pärandiks ja sümbo- liks. Ainukese saksa naiskoolina Baltikumis tahtis Vinni meie kehalisi ja vaimseid võimeid tugevdada ning meie kätte sellised relvad anda, et me peale Esimest maailmasõda raskemaks muutunud elu paremaks teha oskaksime.

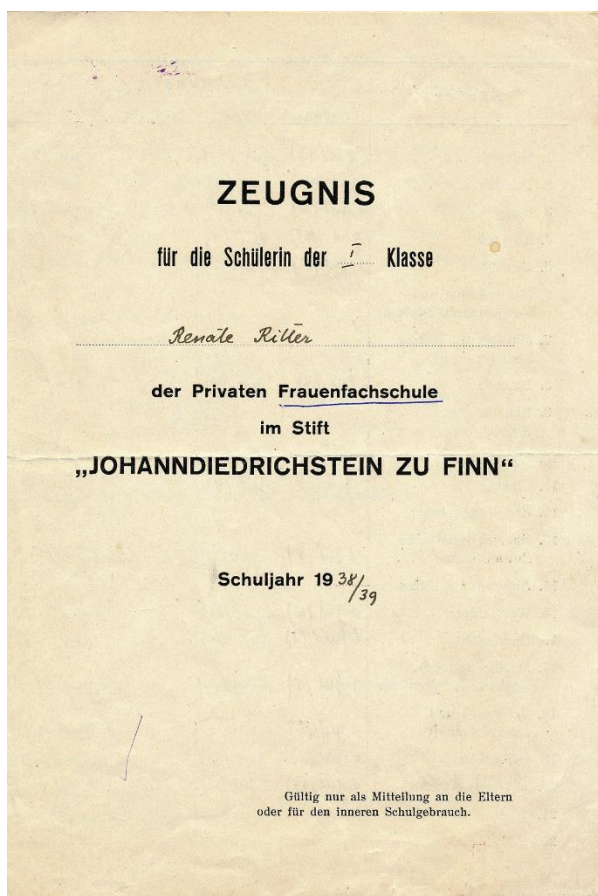
Kas külv, mida Vinni meisse tegi, on viimaste aastatega hävinenud või on ta veel meiega ning laseb seemnetel tärgata? Sooviga, et see külv veel vilja kannaks, tahaksin oma jutustuse Vinni koolist lõpetada.

Ma kuulun selle viimasesse lendu, sest 1939.a. oktoobris lõpetas ümberasustamine selle õnnisturikka asutuse tegevuse.

Meenutades Vinnit ma tajun, näen, kuulen, haistan, maitsen ja tunnen täpselt teda nii, nagu minu eelkäijad, kui ma end sellesse aega tagasi asetan.

Ma soovin meie tütarlastele samasuguseid elamusi, millised meil olid Vinnis. On kindlasti koole, kus saab õppida seda, mida naistel igal ajal oma isiklikus majapidamises vaja läheb, kus õpetatakse oma tegevusest rõõmu tundma ja tööd armastama.

Tehnika pole siiski kõikvõimas ja enda küpsetatud kook maitseb paremini. Mitu korda kergemini ja kindlamini astutakse siis abiellu. Niisugune „neidude aasta“ on aasta kingitud muretust, mittekõõrmatavat sõprust, aasta täis rõõmsameelsust ja küpsemisprotsessi, mille lõppedes on igaühel võimalus otsustada, kus ta seisab ja kuhu tema tee viima peab.“

Milliseid õppeaineid õppisid aadlipreilid Vinni mõisas asunud Johann Diederichsteini Vinni asutuse naiste erakodumajanduskoolis?

Vinni vallamuuseumile annetatud selle kooli I klassi õpilase Renate Ritteri 1938/1939.õ-a tunnistuselt võib lugeda järgmisi õppeaineid: eesti keel, saksa keel, inglise keel, usuõpetus, ajalugu, matemaatika ja statistika, bioloogia, füüsika, keemia, kodumajanduse klientuur, kodukaunistus, kultuurne elamukultuur, käsitöö, toitumine, toiduvalmistamine ja säilitamine, karjakasvatus ja kaubandus, aiandus, kokapraktika. Veel õpetati selles koolis järgmistes klassides koda-kondsust ja majandusteooriat (ühiskonna-, majandusõpetust), hügieeni ja lastehoidu, haridusteooriat, rakendus kunsti.

Õppetöö toimus saksa keeles.

Tunnistusele märgiti puudunud tundide arv, käitumine, osalemine õppetöös (hoolsus), samuti uue õppeaasta alguse ajad: I poolaastal 9. jaanuaril 1939, II poolaastal 28. augustil 1939.a.

Neid tunde aga ei saanud kool enam kuigi pikalt pida, sest 1939.a. oktoobris lõpetas kooli tegevuse sakslaste ümberasustamine Saksamaale. Kooli direktoriks oli Constance von Rennenkampff.

Muuseumisse annetas selle unikaalse dokumendi Vaike Kingsepp, kes omakorda sai tunnistuse tema omanikult 1990ndatel Vinni-Pajusti Gümnaasiumi delegatsiooniga Saksamaal käies.

--

Materjali andmed kogunud Juhan Ratnik, Hilje Pakkanen
September, 2021